

L'Empire State ha fet enguany 75 anys de vida arquitectònica. El 1931 l'edifici es projectava cap als cels de la ciutat de Nova York i immediatament va esdevenir un dels símbols per excel·lència de la ciutat i del seu *skyline*. No és estrany que quan els guionistes de *King Kong* decidiren traslladar a la seua criatura simiesca a la ciutat dels gratacels, aquesta acabara enfilant-se pel nou edifici mentre arrossegava a la bella Fay Wray entre els seus dits. Des d'aquell moment, l'Empire va quedar per sempre lligat al mite del gran goril·la, i altres herois i bestioles cinematogràfiques –de Superman a Godzilla–, haurien inevitablement de visitar-lo com a turistes d'excepció.

Hollywood acudirà en successives ocasions a la torre babèlica i així, primer Charles Boyer i Irene Dunne en *Tu i jo* i després, Deborah Kerr i Cary Grant en el seu *remake*, triaran com a cita fatal la terrassa del gratacel. Una cita que més que cega, resultarà impossible per a culminació del melodrama filmic. L'escriptora i directora Nora Ephron, dècades després i amb la parella Meg Ryan i Tom Hanks, torna a col·locar els protagonistes d'*Alguna cosa per recordar* en l'emblemàtic edifici, tot i que sense el toc de distinció dels melodrames predecessors. Un altre edifici novaiorqués, però de ressonàncies més tenebroses, el Dakota, servirà a Roman Polanski per a teixir el seu conte diabòlic, *La llavor del diable*, i convertir Mía Farrow en progenitora involuntària del dimoni. I un altre edifici modern, el de les Nacions Unides, a més d'il·lustrar les fantasies gràfiques del dissenyador Saul Bass en els títols de crèdit de *Perseguit per la mort*, significarà l'inici del malson de Cary Grant en la pel·lícula d'Alfred Hitchcock.

Impossible no recordar l'obertura de *West Side Story* i els gratacels de la ciutat de Nova York a vista d'ocell i de les càmeres de Robert Wise. O algunes de les històries de gust agredolç de Woody Allen, on la ciutat i els seus edificis rivalitzen en protagonisme amb Diane Keaton o Mía Farrow. I és clar, els *Gremlins* de Joe Dante, on un exèrcit de petits monstres es dediquen a sembrar el terror en un centre comercial, temple del consumisme i el mal gust, propietat d'un tal Daniel Clamp, sòsia de l'inefable Donald Trump.

Quan King Kong va conquerir l'Empire State

King Kong, enfilat a dalt de l'Empire State.

L'Empire State, la torre Eiffel o la Pedrera han servit de paisatge cinematogràfic per a la pantalla. Protagonistes arquitectònics d'algunes de les obres que han assenyalat la història del cinema del segle XX.

I abans de deixar l'illa de Manhattan, ens quedem amb Gene Nelly i Frank Sinatra dalt de l'Empire State en *Un dia a Nova York*; celebren el seu dia de festa mentre canten allò de "New York, New York, it's a wonderful town".

Sense eixir de territori *Made in USA*, però a la costa del Pacífic, la ciutat de San Francisco i el seu pont Golden Gate van quedar immortalitzats en *Vertigo*, la història d'amor foll que Alfred Hitchcock va tramatar entre James Ste-

wart, Kim Novak i el vestit sastre d'aquesta. Els carrers de San Francisco i els seus edificis d'estil Liberty seran també l'escenari per a dues curses de signe molt distint: la de l'agent Steve McQueen a bord del seu Ford Mustang en *Bullit* i la de la parella Ryan O'Neal i Barbra Streissand a ritme de *slapstick* en *Què em passa, doctor?* D'altra banda, la ficció hollywoodenca va voler que el seu edifici més modern acabara convertit en cendres en *El colós en fla-*

mes, enmig de l'onada de catàstrofes cinematogràfiques.

Continuem el nostre viatge pels escenaris de l'arquitectura contemporània del passat segle XX, ara cap a terres de l'Amèrica del Sud. Després d'haver travessat l'Equador, i les selves de l'Amazònia, arribem a la ciutat de Brasília, el somni utòpic creat per l'arquitecte Oscar Niemeyer. Aquesta ciutat futurista serà la meta de la parella Jean-Paul Belmondo i Françoise D'Orleac –una mena de Tin Tin i Milú estil Nouvelle Vague– en *L'home de Rio*, l'excel·lent film d'aventures en format de còmic de Philippe du Broca.

París, Berlín, Barcelona. Deixem el nou continent i enfilem cap al vell. I si hi ha un edifici que pot rivalitzar amb l'Empire State, aquest és sens dubte la torre Eiffel. Hollywood i la Nouvelle Vague s'han encarregat de mostrar-nos la carta urbana de la capital francesa, a banda i banda del Sena i, per descomptat, l'inequívoc perfil de l'obra decimonònica. Fins aquesta torre s'encaminen Fred Astaire, Kay Thompson i Audrey Hepburn en *Una cara amb àngel* com a ambaixadors del bon gust hollywoodenc. I si per als primers París sempre serà una festa, a la petita Zazie, com ens mostrava Louis Malle en *Zazie en el metro*, la seua excursió per la ciutat del Sena, inclosa la torre Eiffel, li resulta molt menys enlluernadora. Tres anys després, també Malle fa una travessia més existencialista, ara pel barri llatí, amb parada en el mític Café Flore, de la mà d'un angoixant Maurice Ronet. Adaptació de la novel·la *Le feu follet* del maleït Pierre Drieu la Rochelle, l'obra segueix l'itinerari terminal del protagonista per la ciutat del Sena.

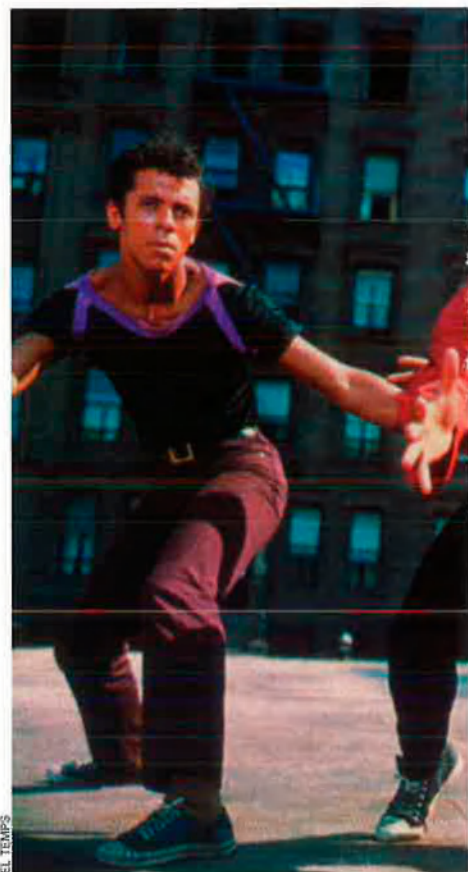
Per la seua banda, un agent tan cosmopolita com James Bond no podia deixar una ocasió i unes vistes com les de la torre Eiffel, i en *Panorama per a matar* es llançarà des del restaurant de la torre darrere els passos d'una dolentíssima i volàtil Grace Jones. A punt de jubilar-se com a agent amb llicència per a matar, Roger Moore culminava la seua carrera d'aventures bondístiques per terra, mar i aire. La creació de Gustau Eiffel ha estat fotografiada en el cel·luloide des de quasi tots els seus angles, fins i tot, sabotejada i enderrocada per un enfollit professor protagonitzat per Jack Lemmon en

La carrera del segle. Però deixem el Camp de Mart i marxem per l'avinguda dels Camps Elisis, on ens espera Jean Seberg per oferir-nos el *Herald Tribune* en *A bout de souffle*, mentre Jean Paul Belmondo tracta d'imitar Humphrey Bogart a força de passar-se la punta del dit pels llavis. Jean-Luc Godard, com altres *copains* de la Nouvelle Vague, documentaren la imatge de París en blanc i negre en la pantalla, i de pas, uns decorats naturals gratuïts...

De Berlín a Barcelona, amb escala a Viena. Els anys de la guerra freda feren de Berlín, com a capital dividida, observatori privilegiat per a encontre d'agents secrets i espies en acció d'un i altre bàndol. Els uns venien del fred, i els altres, com l'agent Harry Palmer, interpretat per Michael Caine, de l'*Swingin London*. Billy Wilder, en un Berlín encara convalescent –*Berlín Occident*–, i després, en l'Alemanya del miracle econòmic de Konrad Adenauer, en *Un, dos, tres*, travessa la porta de Brandenburg per mostrar amb humor i ironia les debilitats humanes a l'est i l'oest. Per la seua part, Wim Wenders, després d'haver-nos ensenyat la plasticitat dels paisatges texans, es posava les ales d'un àngel per contemplar el cel sobre Berlín.

I encara en terres de l'antic imperi germànic i a la vora del Danubi blau, arribem fins a la imperial Viena. La seua roda del Prater servirà per a la trobada entre Joseph Cotten i un dels antiherois més fascinants que ha donat la pantalla, el Harry Lime interpretat per Orson Welles en *El tercer home*. La roda de fira vienesa a partir d'ara passava a ocupar un lloc destacat en la mitologia urbana del cinema.

Potser en un futur pròxim, la nostra Ciutat de les Arts i les Ciències de València farà de mirador estratègic per a alguns dels episodis de 007...

El 1974 un reporter amb identitat prestada i interpretat per Jack Nicholson deambulava pels carrers de Barcelona en la pel·lícula *De professió: reporter*. El seu director, Michelangelo Antonioni, que sempre ha mostrat la seua fascinació pel paisatge urbà –a *La nit* obria amb l'edifici Pirelli, símbol de la modernitat milanesa–, no podrà substraure's a la imatge de Gaudí de la ciutat. L'obra de l'arquitecte modernista, abans i després del film d'Antonioni, ha estat una postal inexcusable en la producció cinematogràfica rodada al cap i casal català. José María Nunes, enmig del boom de l'Escola de Barcelona, es fixarà en la Sagrada Família i altres edificis de Gaudí per al seu film *Biotaxia*. Altres francotiradors del moviment barceloní van buscar escenaris menys convencionals, com el Nou Camp, que apareixia en obres com *Dante no es únicament severo* o *Nocturno 29*. O el carrer de Tuset a la Barcelona in dels seixanta, paisatge d'una història d'amor impossible entre una vedette del Molino, interpretada per una decadent Sara Montiel, i un playboy local, encarnat per Patrick Bauchau...

A l'esquerra, *West Side Story* i els gratacels de la ciutat de Nova York. A la dreta, a *El tercer home*, la roda de fira vienesa passava a ocupar un lloc destacat en la mitologia urbana del cinema.

Més recentment, altres directors, del barceloní Ventura Pons al francès Cédric Klapisch, amb parada en Pedro Almodóvar, han estat observadors del paisatge arquitectònic –i humà– de Barcelona, que ha passat per la pantalla en format de melodrama, *thriller* o comèdia. I posats a retenir una imatge cinematogràfica de la ciutat, ho fem en blanc i negre i amb la del ballarí Antonio Gades ballant de matinada per Les Rambles en *Los Tarantos*.

Ah, i si el Guggenheim de Bilbao va servir perquè Pierce Brosnan, el James Bond més estilitzat que ha passat per la pantalla, mostrara les seues habilitats en *El mundo nunca es suficiente*, potser en un futur pròxim, la nostra Ciutat de les Arts i les Ciències de València farà de mirador estratègic per a alguns dels episodis del nou 007...

Carles Gámez

Trossos i mossos

Alfons Llorenç

Sant Cabrit

El calendari litúrgic de Mallorca inclou la festa de sant Cabrit i sant Bassa. Tenien ofici propi el primer diumenge després de Tots Sants, enguany el dia 5 de novembre. Segons una tradició, Pere el Gran, en la guerra contra el seu germà Jaume II, rei de Mallorca, havia encarregat al seu fill Alfons, àlies el Liberal, que ocupara tota l'illa. En la campanya de 1285-86 dominà tot el territori, menys un punt: el roquer castell d'Aiaró, defensat pels herois Guillem Cabrit i Guillem Bassa. Alfons, davant la fortalesa, al front, com cal, d'un poderós exèrcit, va intimidar la rendició. "Qui és qui gosa manar-nos que lliurem el castell?" s'escoltà des de l'interior i el mateix rei contestà: "Jo, Anfós, rei d'Aragó i de Mallorca." Amb sorna el defensor respongué: "Jo em menjo l'Anfós torrat o ben guisat amb salsa. No conec rei que tengui nom de peix. I, només reconeixem

"Al mateix temple el torna a retratar, la capella de sant Sebastià."

com a rei nostre senyor en Jaume de Mallorca". Alfons preguntà qui era aquell descarat: "Jo so Cabrit i aquest s'anomena Bassa." Enfuriat el Liberal replicà: "Idò, jo te jur que t'he de torrar com a un cabrit."

Dit i fet; pres el castell, va rostir a la brasa, sobre unes graelles, a la plaça vella d'Aiaró els dos resistents. Personificaren la defensa de les llibertats mallorquines i la fidelitat a la pàtria. El poble elevà a la glòria els dos possibles màrtirs. I, a fi de venerar-los s'alçaren altars per l'illa. Hi ha indicis que porten a creure que les seues calcinades despulles, els seus carbons i cendres, es troben soterrades a la capella de la Pietat de la Seu de Palma, en el retaule de la

qual estan representats; al mateix temple el torna a retratar, barrocament vestits de romans, en la capella de sant Sebastià, patró de Ciutat. Algun dels molts contrareformadors suprimí la festa i volgué soterrar el record, però la memòria encara perdura.